

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

Ważne daty

Najważniejsze filmy z muzyką polskich kompozytorów:

1986 – *Łuk erosa* – Michał Lorenc

1987 – *Kingsajz* – Krzesimir Dębski

1989 – *300 mil do nieba* – Michał Lorenc

1989 – *Stan posiadania* – Wojciech Kilar

1990 – *Korczak* – Wojciech Kilar

1991 – *Podwójne życie Weroniki* – Zbigniew Preisner

1993-1994 – trylogia *Trzy kolory* – Zbigniew Preisner

1997 – *Plac Waszyngtona* – Jan A. P. Kaczmarek

1999 – *Trzeci cud* – Jan A. P. Kaczmarek

1999 – *Pan Tadeusz* – Wojciech Kilar

1999 – *Ogniem i mieczem* – Krzesimir Dębski

Scenariusz lekcji dla nauczyciela.

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.

8. Muzyka XX i XXI wieku. Uczeń:

2) wymienia środki wykonawcze muzyki XX i XXI wieku i opisuje: fortepian preparowany, fale Martenota, organy Hammonda, syntezator (Mooga), zastosowanie taśmy magnetofonowej, instrumenty elektroakustyczne i elektroniczne;

3) wymienia i charakteryzuje twórczość kompozytorów: Claude Debussy, Maurice Ravel, Aleksander Skriabin, Arnold Schönberg, Siergiej Prokofiew, Igor Strawiński, Béla Bartók, Siergiej Rachmaninow, Dymitr Szostakowicz, Manuel de Falla, George Gershwin, John Cage, Olivier Messiaen, Pierre Boulez, Karheinz Stockhausen, Steve Reich, Gerard Grisey, Kaija Saariaho, Thomas Adès i in..

III. Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną. Uczeń:

2. przybliży twórczość i działalność przedstawicieli różnych obszarów kultury muzycznej, np. dyrygent, leader zespołu, koncertmistrz, reżyser spektaklu muzyczno-teatralnego, kompozytor, wykonawca, wirtuoz, primadonna, primabalerina, performer, klezmer, muzykant, pieśniarz;

3. interpretuje i odczytuje w kontekście dokonań epoki wybrane dzieła muzyczne;

4. formułuje logiczną wypowiedź na temat dzieł, form, gatunków, stylów, technik i twórców muzycznych, uwzględniając zależności między nimi w kontekście: genezy, przeobrażeń, porównań.

Nauczysz się

przedstawiać funkcje muzyki filmowej;

przedstawiać sposoby wykorzystania muzyki w filmie;

przedstawiać najważniejszych polskich twórców muzyki filmowej i ich kompozycje;
rozróżniać wybrane przykłady muzyczne.

Muzyka filmowa

Muzyka filmowa to jeden z głównych składników dzieła filmowego, niekiedy też funkcjonujący samodzielnie. Wraz z innymi składnikami dzieła filmowego (warstwą wizualną, słowną i **efektami akustycznymi**) zapisanymi na tym samym nośniku i wspólnie odtwarzanymi, muzyka filmowa współdziała w kształtowaniu treści i formy za pomocą środków onomatopoeicznych, ekspresyjnych i symbolicznych. Z jednej strony muzyka filmowa może być komponowana do określonego filmu, a jej właściwości (forma, faktura, instrumentacja, nastrój) – podporządkowane treści scenariusza. Często praktyką jest też **adaptowanie** do filmu gotowej muzyki (autonomicznej). Z drugiej strony sam film może być inspirowany muzyką: właściwościami formalnymi lub treściami programowymi utworów muzycznych, librettami musicali, oper itp.

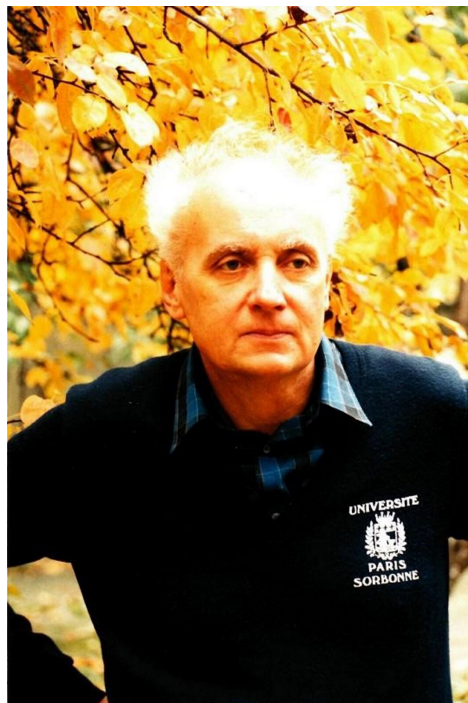
W epoce filmu niemego muzyka istniała osobno, była grana na żywo (zwykle przez pojedynczych instrumentalistów, choć w prestiżowych kinach występowały nawet orkiestry symfoniczne), później odtwarzano ją z płyt gramofonowych. Współcześnie muzyka filmowa – oczyszczona z efektów akustycznych i zintegrowana wewnętrznie – może funkcjonować również poza kinem, wtórnie. W przeciwieństwie do kompozycji samodzielnych muzyka filmowa ma formę otwartą, wewnętrznie rozluźnioną, często pozbawioną wyraźnego początku i końca. Umożliwia to scalanie jej z pozostałymi warstwami dzieła filmowego dzięki zabiegom technicznym: cięciom, nagłaśnianiu lub wyciszaniu, przerywaniu. Ostateczny kształt muzyki filmowej powstaje na etapie montażu, kiedy muzyka do filmu przekształca się w muzykę w filmie. W trakcie produkcji filmu muzyka może wyprzedzać powstanie obrazu, a nawet być podstawą filmowania i montażu (playback) lub przeciwnie – powstawać do gotowego obrazu (**postsynchronizacja**).

W dziele filmowym muzyka pełni różnorodne funkcje: stanowi przeciwwagę dla wrażeń wzrokowych, wyznacza lub podkreśla rytm zdarzeń (taniec, ruch postaci w burlesce, figur w obrazie abstrakcyjnym), wywołuje nastrój, ujawnia stany wewnętrzne postaci, określa stosunek jej autora do przedstawionych sytuacji. Wchodzi także w różne relacje semantyczne z elementami wizualnymi (czasami akustycznymi: słowem, dźwiękiem naturalnym) – od ścisłej zgodności sensu (synchroniczności zdarzeń), przez komentowanie i interpretację (np. dopowiadanie stanów psychicznych), antycypację zdarzeń (wyprzedzanie sekwencji wizualnych), aż po samodzielną narrację (kontrapunkt wobec pozostałych warstw). W filmie współczesnym dominuje zasada kontrapunktu, który buduje się za pomocą analogii, antytezy (wzmocnienia treści dzięki kontrastowi) i motywów przewodnich. Muzyka może istnieć wewnątrz kadru jako składnik świata przedstawionego, obecny w sposób jawny lub domyślny w samym obrazie (np. grający muzyk, tańcząca para,

zasłuchani ludzie) albo też stanowić zewnętrzne narzędzie opisu, niezwiązane materialnie z obiektami.

Muzyka filmowa nie tworzy odrębnego stylu ani form. Jej cechy zależą od indywidualnego stylu kompozytora i gatunku uprawianej przez niego muzyki (np. symfonizm – Wojciech Kilar, jazz – K. Komeda-Trzciński, muzyka elektroniczna – Vangelis), także od przyjętych założeń (np. sposobu narracji i osadzenia w realiach historyczno-kulturowych przez archaizację, użycie egzotycznych instrumentów itp.). Niektóre gatunki filmowe (western, kryminał, melodramat) preferują określony typ środków muzycznych – instrumentarium, formę, fakturę.

Najważniejsi polscy kompozytorzy muzyki filmowej

Wojciech Kilar, fot. Andrzej Klukowski, wojciechkilar.pl, CC BY 3.0

Wojciech Kilar urodził się 17 lipca 1932 r. we Lwowie. Edukację muzyczną rozpoczął w PSSM w Rzeszowie. W latach 1947–1948 kontynuował ją w Państwowym Liceum Muzycznym w Krakowie, a przez dwa kolejne lata w Katowicach. Od 1950 r. rozpoczął studia w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Katowicach i po pięciu latach otrzymał dyplom kończący, wyjechał do Paryża uzyskując rządowe stypendium i podjął dalsze kształcenie pod czujnym okiem Nadii Boulanger. W przeciągu kilkadziesiąt lat stał się bardzo znanym i szanowanym na całym świecie kompozytorem muzyki poważnej. Do jego największych dzieł należą: *Krzesany*, *Orawa*, *Victoria*, *Exodus* i *Angelus*.

Na początku lat pięćdziesiątych Francis Ford Coppola powierzył mu napisanie muzyki do swojego remake'u – klasycznego filmu grozy *Dracula*. Kompozycja ta szerokim echem odbiła się po całym świecie, przynosząc Kilarowi liczne słowa uznania i nominację do nagrody *Saturn*. Światową renomę przyniosła mu również współpraca z Romanem Polańskim zapoczątkowana filmem *Śmierć i dziewczyna* w 1995 r. Ich kolejne wspólne filmy to: *Dziewiąte wrota* i *Pianista*.

Wojciech Kilar z Romanem Polańskim, fot. Robert Krzanowski, wojciechkilar.pl, CC BY 3.0

Za swoją filmową pracę niejednokrotnie Kilar był nagradzany. Najwięcej nagród zdobył na FPFF w Gdyni (*Znikąd donikąd*, *Linia*, *Bilans kwartalny*, *Ziemia obiecana*, *Spirala*). Jest laureatem 3 nagród *Orły* za muzykę do: *Pana Tadeusza*, *Życia jako śmiertelnej choroby przenoszonej drogą płciową* i *Pianisty*. Nominowano go także do *Orła* za *Zemstę* i do nagrody BAFTA za *Pianistę*.

Wysłuchajmy jednej z najbardziej znanych kompozycji filmowych Wojciecha Kilara.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Wojciech Kilar – „Pan Tadeusz” – „Polonez” opracowanie na fortepian, AMFN, CC BY 3.0

Utwór: Wojciech Kilar – „Pan Tadeusz” – „Polonez”, wykonanie: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Kompozycja posiada zróżnicowane tempo zmieniające się w trakcie utworu. Cechuje się skocznym, żwawym, wesołym charakterem.

Twórczość Krzesimira Dębskiego

Krzesimir Dębski, bluenote.poznan.pl, CC BY 3.0

Od 1986 r. Krzesimir Dębski ograniczył działalność koncertową, poświęcając się głównie poważnej twórczości kompozytorskiej. Jest ona bardzo indywidualnym melanzem wpływów, tendencji i postaw występujących w szeroko pojętej muzyce współczesnej.

Tworzy również muzykę filmową, teatralną i eksperymentalną. Skomponował muzykę do ponad 50 filmów fabularnych i kilkunastu seriali telewizyjnych. Do najważniejszych produkcji, w których usłyszeć możemy muzykę Dębskiego należą: *Cudowne dziecko* (1986, reż. Waldemar Dziński), *Kingsajz* (1987, reż. Juliusz Machulski), *Człowiek z...* (1993, reż. Konrad Szolajski) czy *Ciemna strona Wenus* (1997, reż. Radosław Piwowarski). Największy sukces jednak osiągnął pisząc partyturę do *Ogniem i mieczem*. Otrzymał za nią Nagrodę Muzyczną Fryderyk w 1999 r., a rok później prestiżową Nagrodę im. Filipa Awarda.

Wysłuchajmy nagrania jednego z utworów.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Krzesimir Dębski – „Ogniem i mieczem” – „Pieśń Heleny”, AMFN, CC BY 3.0

Utwór: Krzesimir Dębski – „Ogniem i mieczem” – „Pieśń Heleny”, wykonanie: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Kompozycja posiada wolne tempo. Cechuje się spokojnym charakterem.

Twórczość Jana A. P. Kaczmarka

Jan A. P. Kaczmarek, wikipedia.org, CC BY-SA 4.0

Zanim rozpoczął karierę w filmie pełnometrażowym komponował ścieżki dźwiękowe do dokumentów, filmów animowanych i przedstawień teatralnych.

Po przyjeździe do Stanów Zjednoczonych Kaczmarek przeszedł metamorfozę stając się kompozytorem muzyki filmowej. Zaczynał od obrazów takich jak *Białe małżeństwo* (1993 r.) czy *Podwójne wcielenie* (1993 r.). W 1995 r. napisał partyturę do obrazu Agnieszki Holland *Całkowite zaćmienie*. Od tej pory artyści rozpoczęli współpracę, która zaowocowała jeszcze dwoma filmami: *Plac Waszyngtona* (1997 r.) – jedno z najpiękniejszych jego dzieł muzycznych i *Trzeci cud* (1999 r.). Współpracował także z reżyserem Jerzym Kawalerowiczem, komponując muzykę do *Quo vadis* (2001 r.).

W roku 1999 napisał muzykę do filmu Maxa Faerberboeckea *Aimee i Jaguar*, a jego soundtrack cieszył się taką popularnością, że przez pierwsze sześć tygodni od jego wydania znajdował się na liście bestsellerów niemieckiego rynku muzycznego.

Kaczmarek zdobył także jedną z najważniejszych nagród w branży filmowej – w 2005 r. otrzymał Nagrodę Akademii Filmowej *Oskar* za muzykę do filmu *Marzyciel* wyreżyserowanego przez Marca Forstera. Za muzykę do tego filmu dostał też nagrodę National Board of Review dla najlepszego kompozytora oraz nominacje do Złotego Globu i nagrody Brytyjskiej Akademii Filmowej (BAFTA).

Jan A. P. Kaczmarek z Nagrodą Akademii Filmowej, film.dziennik.pl, CC BY 3.0

Twórczość Michała Lorenca

Michał Lorenc, fot. Michał Dyjuk, culture.pl, CC BY 3.0

Pod koniec lat siedemdziesiątych kompozytor pisał piosenki, grał i śpiewał w kilku studenckich zespołach, co przynosiło mu powoli zasłużoną sławę. Jednak jego największym marzeniem było skomponowanie muzyki do filmu. Już rok później, Lorenc dostał propozycję skomponowania muzyki do serialu telewizyjnego *Przyjaciele*, reżyserowanego przez Andrzeja Kostenkę. Serial był promowany przez samego Romana Polańskiego i został sprzedany do ponad 60 krajów, a muzyka, która ukazała się we Francji (RCA Victory), świetnie się sprzedała. Podczas stanu wojennego Lorenc wyjechał na stypendium do Paryża. Wrócił do kraju w 1984 r. i wziął ślub. Dopiero w roku 1986 Lorenc napisał muzykę do kinowego filmu *Łuk erosa*, w reżyserii Jerzego Domaradzkiego. Film stał się przebojem kasowym lat 80. Ten sukces zaowocował nowymi projektami z filmem Macieja Dejczerza *300*

mil do nieba (1989 r.), który odniósł międzynarodowy sukces. Muzyka Lorenca została wtedy nominowana do *Feliksa* – Europejskiej Nagrody Filmowej. Od tego momentu kariera kompozytora nabrała tempa. Zaczął pisać muzykę do głośnych polskich filmów, a także rozpoczęła się jego współpraca z reżyserami filmowymi z Europy i USA. Przez amerykański branżowy tygodnik *Variety* wiele razy był porównywany do Aarona Coplanda. W 1995 r. wyjechał do Hollywood, aby napisać muzykę do amerykańskiego filmu *Krew i wino* w reżyserii Boba Rafelsona, z Jackiem Nicholsonem w roli głównej. Muzyka Lorenca odniosła wtedy w USA tak wielki sukces, że producent filmu, wytwórnia 20th Century Fox, zgłosiła ścieżkę dźwiękową z *Krwi i wina* do Nagrody *Oscar*.

Dalsze lata przynosiły kompozytorowi kolejne nagrody. W 1999 r. za muzykę do filmu *Nic Doroty Kędzierzawskiej* dostał prestiżowe Grand Prix na Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Filmowej w Bonn.

Wysłuchajmy jednego z utworów Michała Lorenca.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Michał Lorenc – „Prowokator” – „Ave Maria”, AMFN, CC BY 3.0

Utwór: Michał Lorenc – „Prowokator” – „Ave Maria”, wykonanie: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Kompozycja posiada wolne tempo. Cechuje się religijnym charakterem.

Twórczość Zbigniewa Preisnera

Zbigniew Preisner, teatrziemirybnickiej.pl, CC BY 3.0

W 1977 r. związał się z *Piwnicą pod Baranami*. Pod wpływem Zygmunta Koniecznego zaczął pisać muzykę do *piosenek artystycznych*. Po sukcesach w *Piwnicy* rozpoczął współpracę z Teatrem Starym w Krakowie. Potem przyszedł czas pierwszych kompozycji filmowych. W 1982 r. pracował nad *Prognozą pogody* razem z Antonim Krauze, przez którego poznał Krzysztofa Kieślowskiego. Film *Bez końca* zapoczątkował stałą współpracę z Kieślowskim. Razem ze scenarzystą Krzysztofem Piesiewiczem stworzyli telewizyjny cykl *Dekalog*, *Podwójne życie Weroniki* oraz trylogię *Trzy kolory*. Śmierć Kieślowskiego w 1996 r. uniemożliwiła realizację ich drugiego tryptyku: *Niebo, Czyściec, Piekło*.

To właśnie muzyka do dzieł Krzysztofa Kieślowskiego rozślawiła nazwisko Preisnera. Dwukrotnie część swoich kompozycji do filmów Kieślowskiego Preisner podpisał pseudonimem – nazwiskiem fikcyjnego, duńskiego kompozytora Van den Budenmayera. Obecnie kompozytor pracuje we własnym studiu pod Krakowem.

Z początkiem lat dziewięćdziesiątych Preisner stał się znany na całym świecie. W tym okresie napisał muzykę do filmów wielu różnych reżyserów, m.in. do: *Prominent* Johna Irvina, *Zabawy w Boga* brazylijskiego reżysera Hectora Babenco, do kilku dzieł Agnieszki Holland, do *Skazy* Louisa Malle, do filmu *Kiedy mężczyzna kocha kobietę* Luisa Mandoki itd.

Wysłuchajcie jednej z kompozycji filmowych Zbigniewa Preisnera.

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Zbigniew Preisner – „Podwójne życie Weroniki” – „Marionettes”, AMFN, CC BY 3.0

Utwór: Zbigniew Preisner – „Podwójne życie Weroniki” – „Marionettes”, wykonanie: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Kompozycja posiada umiarkowane tempo. Cechuje się spokojnym charakterem.

Zadania

Ćwiczenie 1

Zaznacz kompozytorów zajmujących się muzyką filmową.

Zbigniew Preisner

Wojciech Kilar

Mieczysław Karłowicz

Ćwiczenie 2

Zaznacz, który z kompozytorów zdobył Nagrodę Akademii Filmowej.

Wojciech Kilar

Jan Andrzej Paweł Kaczmarek

Krzesimir Dębski

Ćwiczenie 3

Przeciągając podane elementy przyporządkuj nazwiska twórców do tytułów filmów, w których można usłyszeć ich muzykę.

Stan posiadania-

Plac Waszyngtona-

Podwójne życie Weroniki-

Ogniem i mieczem-

Pan Tadeusz-

Kingsajz-

Krzysztof Komeda

Zbigniew Preisner

Wojciech Kilar

Jan A. P. Kaczmarek

Krzysztof Komeda

Wojciech Kilar

Ćwiczenie 4

Zaznacz, który z kompozytorów jest autorem słynnego *Poloneza* z filmu *Pan Tadeusz*.

Michał Lorenc

Wojciech Kilar

Zbigniew Preisner

Ćwiczenie 5

Zaznacz, jakie funkcje pełni muzyka w filmie.

Odciągnięcie uwagi od obrazu.

Przeciwwaga dla wrażeń wzrokowych.

Podkreślenie rytmu wydarzeń.

Ćwiczenie 6

Dźwięki wprowadzone do filmu lub audycji radiowej w celu zilustrowania przedstawionych treści to:

efekty akustyczne

postsynchronizacja

adaptacja

Ćwiczenie 7

Uporządkuj tytuły filmów w kolejności powstawania.

Łuk erosa

Ogniem i mieczem

Stan posiadania

Pan Tadeusz

Podwójne życie Weroniki

Korczak

Plac Waszyngtona

Polecenie 1

Wybierz dowolną scenę z wymienianych na lekcji filmów, w której usłyszeć można muzykę jednego z kompozytorów. Opisz, w jaki sposób muzyka koresponduje z warstwą wizualną.

Inna wersja zadania ▼

Słownik pojęć

Adaptacja

czynność kompozytorska polegająca na przetworzeniu istniejącej kompozycji w taki sposób, aby dopasować ją do filmu, audycji radiowej bądź gry.

Efekty akustyczne

efekty dźwiękowe, określone dźwięki, wprowadzone do filmu lub audycji radiowej w celu zilustrowania przedstawionych treści i wzmocnienia oddziaływania na wyobraźnię i psychikę odbiorcy.

Postsynchronizacja

technika polegająca na dogrywaniu ścieżki dźwiękowej (dialogów, efektów dźwiękowych, muzyki) do nagranych uprzednio materiałów filmowych.

Źródło:

encyklopedia.pwn.pl

Biblioteka muzyczna

0:00 4:22

1. HM-126-UM1
2. HM-126-UM2

3. HM-126-UM3

4. HM-126-UM4